ורבי יוחנן אמר לאחר נפילה מחלוקת אבל בשעת נפילה מאי ד"ה **פטור כו'.** הו"מ למפרך מברייתא גופה כיון דבשעת נפילה פטור משום דלאונס הוא מ"כ לאחר נפילה מחייב ר"מ אף על גב דהוו לאחר נפילת אונס וא"כ היכי קתני ומודה ר"מ במעלה קנקנים כו' אמאי פטור והא ר"מ לאחר נפילת אונס נמי מחייב וליכא למימר דאיירי בשעת נפילה דא"כ מה לו להזכיר קנקנים לא הוה ליה למימר טפי אלא ומודה ר"מ בשעת נפילה דפטור משום דאונס הוא: **כי פליגי אליבא** דרבנן. לא בעי למימר איפכא דפליגי אליבא דר"מ ומאן דפטר אמר לך דע"כ לא מחייב ר"מ אלא משום דפושע הוא וכי פליגי ר' יוחנן ור' אלעזר במפקיר נזקיו לאונס דקיס ליה דבמפקיר נזקיו דפשיעה פליגי: **תסתיים** דר' אלעזר הוא דאמר **חייב.** במסקנא לא קיימא הכי והא דלא פריך מהכא דרבי אלעזר דלעיל משום דאין להוכיח ממילתיה דר"א לחודיה דפטורי רבנן במפקיר נזקיו אפילו לאחר נפילת פשיעה אם לא מכח דפליג אדרבי יוחנן כדפ"ל ומיהו מר' יוחנן קשה אמאי לא פריך מהכא דלעיל דאית ליה מפקיר נזקיו דעלמא חייב לרבנן וי"ל משום דלא מפרשא בהדיא אלא מתוך קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן להכי שביק לה ומייתי מילתא דמפרשא טפי בהדיא:

אלא אמר רב אשי כשהפכה **בפחות מג'.** מכאן אין לדקדק דלא בעי הגבהה ג' טפחים דכי מתכוין קני בהגבהה פחות מג' דשאני הכא משום [ט] דאפילו [י] חבטה בהפקר קני א"נ משום דהוי אלא גלל בכלאי וקני ליה כליו א"נ כשמגביה בידו דכיון שהוא בידו קני בפחות מג' וכך איתא בריש אלו נערות (כתובות דף לא.) והא דאמר בפרק חלון (עירובין דף עט: ושם [יא]) גבי חבית של שתופי מבואות צריך שיגביה טפח שאני שתופי מבואות דרבנן תדע דהתם לא להשמיענו דין הגבהה בכל מקום קאתי [יב]:

אלא ר' יוחנן דאמר חייב. מ"מ איצטריך לפרש לפי שאין דרכן של בני אדם להתחכך בכתלים לפרש מתניתין אפילו כמאן דמחייב בור ברשותו ושמא רבי יוחנן בבור ברשותיה נמי מחייב דאיכא דסבר הכי בפרק הפרה (לקמן דף נ.): לא

ורבי יוחנן אמר לאחר נפילה מחלוקת אבל בשעת נפילה מאי דברי הכל פטור והא מדקאמר רבי יוחנן לקמן לא תימא מתניתין ר"מ היא דאמר נתקל פושע הוא מכלל דרבי מאיר מחייב אלא מאי דברי הכל חייב והא מדקאמר ר' יוחנן לקמן לא תימא מתניתין ר"מ היא דאמר נתקל פושע הוא מכלל דפטורי רבנן אלא הא קמ"ל [א]דמפקיר נזקיו דהכא הוא דפטורי רבנן דאנום הוא אבל מפקיר נזקיו דעלמא מחייבי איתמר מפקיר נזקיו רבי יוחנן ור"א חד אמר [ב]חייב וחד אמר פטור לימא מאן דמחייב כר"מ ומאן דפטר כרבנן אליבא דר"מ כ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא דרבנן מאן דפטר כרבנן ומאן דמחייב אמר לך אנא דאמרי אפי' לרבנן עד כאן לא פטורי רבנן אלא במפקיר נזקיו דהכא משום דאנום הוא אבל מפקיר נזקיו דעלמא מחייבי תסתיים דר"א הוא דאמר חייב [ג]דאמר רבי אלעזר משום רבי ישמעאל שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו הן ברשותו ואלו הן [ד]בור ברשות הרבים [ה]וחמץ משש [שעות] ולמעלה תסתיים ומי אמר רבי אלעזר הכי והא אמר רבי אלעזר איפכא דתנן [ו]ההופך את הגלל ברה"ר והוזק בהן אחר חייב בנזקו ואמר ר"א לא שנו אלא שנתכוין לזכות בהן אבל לא נתכוין לזכות בהן פטור אלמא מפקיר נזקיו פטור אמר רב אדא בר אהבה שהחזירה למקומה אמר רבינא משל דרב אדא בר אהבה למה הדבר דומה למוצא בור מגולה וכסהו וחזר וגילהו א"ל מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא מי דמי התם [ז]לא אסתלק להו מעשה ראשון הכא אסתלק להו מעשה ראשון הא לא דמי אלא למוצא בור מגולה וטממה וחזר וחפרה [ח]דאסתלקו להו מעשה ראשון וקיימא לה ברשותו אלא אמר רב אשי כשהפכה לפחות משלשה ומאי דוחקיה דר"א לאוקמיה כגון שהפכה לפחות מג' וטעמא דכי נתכוין לזכות בה הא אין מתכוין לזכות בה לא לוקמה למעלה מג' ואע"ג דלא נתכוין לזכות בה חייב אמר רבא מתני' קשיתיה מאי אריא הפך לתני הגביה אלא ש"מ כל הפך למטה משלשה הוא ומדרבי אלעזר אמר חייב ר' יוחנן אמר פטור ומי א"ר יוחנן הכי והתנן [ג]המצניע את הקוץ ואת הזכוכית והגודר גדרו בקוצים וגדר שנפל לרשות הרבים והוזק בהן אחר חייב בנזקו ואמר רבי יוחנן לא שנו אלא במפריח אבל במצמצם פטור מצמצם מאי טעמא פטור לאו משום דהויא ליה בור ברשותו מכלל דחיובא דבור ברשות הרבים הוא אלמא מפקיר נזקיו חייב לא לעולם אימא לך מפקיר נזקיו פטור ומצמצם מ"ט פטור משום דאתמר עלה אמר רב אחא בריה דרב איקא לפי שאין דרכן של בני אדם להתחכך בכתלים ומי אמר ר' יוחנן הכי והא א"ר יוחנן [ז]הלכה כסתם משנה ותנן [ט]החופר בור ברה"ר ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב אלא לעולם רבי יוחנן אמר חייב ומדרבי יוחנן אמר חייב ר"א אמר פטור והאמר ר"א משום

למקוס מהלך בני אדם: **ומי אמר רבי יוחנן הכי.** דמפקיר נזקיו פטור: **בור ברה"ר.** אלמא חיובא דבור ברשות הרבים הוא: משום

(דף לא.): **אלא הא קמ"ל.** ר' יוחנן: **דמפקיר נזקיו דהכא.** דתתלתא אונס הוא דפטורי רבנן אבל מפקיר נזקיו דעלמא כגון שהסליקו מעצמו דבור ברשות הרבים מחייבי וה"ק לאחר נפילה מחלוקת כלומר האי מחלוקת דפליגי ר"מ ורבנן בהפקיר נזקיו לאחר נפילה הוא שתתילתו ע"י נפילה אבל ע"י השלכה לא פליגי ולא תידוק מרבי יוחנן בשעת נפילה לא פליגי: **אליבא דר"מ כ"ע לא פליגי.** דהשתא בהפקיר נזקיו הבא ע"י אונס מתחילה מחייב כ"ש הפקר שתחילתו ברצון: **בור ברה"ר.** אלמא סבירא ליה לר"א דחיובא דבור ברה"ר היא: **משש שעות ולמעלה.** אין חמץ ברשותו דאע"ג [ו] דאיתיה אסור בהנאה ועשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו לעבור עליו בכל יראה וכל ימצא: **ההופך את הגלל.** זכל המופקר ברה"ר והפכו ממקום למקום: **חייב בנזקו.** דקנייה בהגבהה וממונו הוא: **שנתכוין לזכות בו.** כשהגביהו וחייב משום ממונו דלאחר שקנייה אע"פ שהניחו שם לא הפקירו אלא נתכוין ליטלו משם לאחר זמן: **אבל לא נתכוין לזכות** (ח) **בה.** לכשהגביהו: **פטור.** ואע"ג דבור ברה"ר כשהפכו ונתקל באדם במקום שזרקו שם ואם היה במקומו הראשון לא נתקל בו זה. אלמא לר"א בור ברה"ר פטור והוא הדין למפקיר נזקיו דהא מאן דמחייב מבור ברה"ר יליף לה שלא היתה שלו מעולם: **שהחזירה למקומה.** דלא כרה בור והוי כמי שלא נגע בה מעולם דלאו בור הוי הוא: **וחזר וגילהו.** דפטור: **וקמה ליה ברשותיה.** ומחייב. והאי נמי כשהגביהו אסתלקו [ט] מעשה ראשון ונסתם הבור וכשחזר והשליכו הוה ליה בור: **אלא אמר רב אשי.** הא דמוקי רבי אלעזר דמתניתין הכא לא נתכוין לזכות בה פטור: **כשהפכה לפחות מג'.** דמתחילה לא הגביה שלשה הלכך לאו הגבהה היא דכבור פחות דמי ולא נסתם הבור מעולם וכיון דלא נתכוין לקנותה דליכא לחיובא משום ממונו משום בור ה (ג) בור נמי לא תחייביה ומיהו היכא דנתכוין לזכות מחייב משום ממונו דאיכא למ"ד [י] חבטה בהפקר קני בלא הגבהה בפרק הבית והעלייה (ב"מ דף קיח.): **ואע"ג דלא נתכוין.** הואיל וסבירא ליה דמפקיר נזקיו חייב: **המצניע את הקוץ ואת הזכוכית.** ברה"ר: **והגודר גדרו בקוצים.** שעשה גדר של קוצים דסתם גדר של אבנים הוא דכתיב וגדר אבניו נהרסה (משלי כד): **וגדר.** אבנים שנפל לרה"ר כו': **לא שנו.** דגודר בקוצים חייב: **אלא במפריח.** דאשם קוצותיה ברה"ר דה"ל בור ברה"ר: **אבל במצמן.** לתוך שלו דה"ל בור ברשותו ואע"ג דהפקיר רשותו שהקצהו לרה"ר פטור: **להתחכך בכתלים.** וזה שנתחכך והוזק משונה הוא. ומפריח היינו טעמא דחייב שהרי ממונו הוא ולא הפקירן והפריחן

לא תימא מתני' ר"מ היא. גבי שני קדריס קאי לקמן בהאי פרקין [ב] [לקמן נ.], [ג] לקמן נ., [ד] [שבת מו. וב"ק], [ה] [לקמן נ:], [ו] ס"א דכל היכא, [ז] ל"ל הבטה, [ח] ל"ל הבטה, [ט] [ד"ה לעיל], [י] [ועיין תוספות כתובות לא. ד"ה דלא וד"ה נימא ותוספות קדושין כו. ד"ה אי נמי].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל וכו' לזכות בו: (ב) ד"ה וקמה וכו' אסתלקו להו מעשה ראשון: (ג) ד"ה כשהפכה וכו' משום בורה. נ"ב פי' אלא הרחיקו ג"כ ג' טפחים ומשנינן ליה דלא סילק מעשה ראשון וכבור פתוח הוא ולא נסתם מעולם ועיין בהגהת אשר"י:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אלא וכו' דאפילו הבבה בהפקר קנה. עי' תו"ט פ"ד מ"א דשקלים ד"ה מתנדב:

רבינו חננאל (המשך)

בהגבהה ולא (רמה) [קמה] ברשותו, דפחות מג' סמוך לארץ כארץ דמי. אם נתכוון לזכות בה בזה ההיפוך חייב, ואם לאו פטור. וכי האי גוונא פטור, אבל המפקיר נזקיו חייב. ודייקי' מדר' אלעז' אמ' חייב ר' יוחנן אמ' פטור. איני ההתנן המצניע את הקוץ ואת הזכוכית, והגודר בקוצים, וגדר שנפל לרשות הרבים והזיק, חייב. ואמר ר' יוחנן, לא (שהוא) [שנו] חייב אלא מי שהוא מפריח ומרחיבם ברשו' הרבי', אבל (המצמם) [המצמצם] אותן בכותל פטור. ודייקי' מינה, מצמצם אמאי פטור דהוה להו כי בור ברשותו מכלל שהמפריח מפני שעשה בור ברשות הרבי' חייב, ש"מ מפקיר נזקיו חייב. ודחינן להאי דוקיא ואמרי' מאי טעמ' מצמצם פטור לא מפני שהוא בור ברשותו אלא מפני שאין דרך בני אדם להתחכך בכתלים. ואקשי' והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן החופר בור ברשו' הרבי' ונפל שמה שור או חמור ומת חייב, והא בור ברשות הרבי' נזקיו מופקרין הוא ואמר ר' יוחנן חייב. ואסיק' לעולם הוא דאמ' מפקיר נזקיו חייב, והלכה כמותו, דקיימ' לן כוותיה. ור' אלעז' סבר פטור והאי דאמ' ב' דברין אינן ברשותו שלאדם כו'

מסורת הש"ס

(א) פסחים ו: ע"ש, (ב) [לקמן נ.], (ג) לקמן נ., (ד) [שבת מו. וב"ק], (ה) [לקמן נ:], (ו) ס"א דכל היכא, (ז) ל"ל הבטה, (ח) ל"ל הבטה, (ט) [ד"ה לעיל], (י) [ועיין תוספות כתובות לא. ד"ה דלא וד"ה נימא ותוספות קדושין כו. ד"ה אי נמי].

מוסף רש"י

ועשאן הכתוב כאילו הן ברשותו. להתחייב עליהן. (פסחים ו:). בור ברשות הרבים. הפותחו חייב במקרן ואין הבור שלו אלא של הפקר, שהרי ברשות הרבים הוא, ואף על פי שכליו אין רשות הרבים קנויה לו (שם). הלכה כסתם משנה. רבי הוא סידר המשנה וכשלהה דברי חכם ושנו בעיניו שאין סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהא שויה מפי יחיד ונמלאן כאילו שנו מפי המרובים ועשו כמותן (ביצה ב:).

רבינו חננאל

ור' יוחנן אמ' לאחר נפילה מחלוקת כו', ודברין פשוטין הן. ואסיק' אלא הא קמ"ל מפקיר נזקין דהכא פטרי רבנן משום דהוא אנוס, אבל מפקיר נזיקין דעלמ' חייבי מחייבי. איתמ' מפקיר נזקיו, ר' יוחנן ור' אלעז' חד אמ' חייב וחד אמ' פטור. תסתיים דר' אלעזר דאמ' חייב דאמר ר' אלעז' משום ר' ישמעאל שני דברין אינן ברשותו שלאדם ועשאן הכתו' כאלו הן ברשותו, ואלו הן בור ברשות הרבי' וחמץ מר' שעות ולמעלה. הנה בור זה אמר ר' אלעז' אינו ברשותו, מכלל שהוא מופקר וחייבין בעליו, ש"מ מפקיר נזקיו חייב. ואקשי' עלה, והתנן ההופך את הגלל לרשו' הרבי', כגון שהוציא ראובן גלל ובא שמעו' והפכה. פי' גלל, זבל כדכת' בגללי צואת אדם. והוזק בהן אחר, חייב בנזקו. ואמר ר' אלעז' לא שנו אלא שנתכוון לזכות בגלל, להוציאה לגנו ולזבל בה, אבל לא נתכון לזכות בה פטור. אלמא ר' אלעז' מפקיר נזקיו פטור סבירא ליה. ופירק ר' אדא בר אהבה כשהחזיר גלל זה למקומה, ולא הפקירה א). אמ' רבינא משל דרב אדא למה הדבר דומה למוצא בור מגולה כו'. רב אשי אמ' כגון שהפכה פחות מג' טפחי', פי' כגון שהוציא ראובן גלל לרשות הרבי' ובא שמעו' והפכו בפחות מג', ונמצא שלא הגביהה ולא קנה